

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет управління, адміністрування та туризму
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

бакалавр

Рівень вищої освіти

Стан та можливості розвитку культурно-пізнавального туризму в Україні за
матеріалами ТА «Ніка Тур Вояж», м. Хмельницький

Назва теми

Галузь знань 24 «Сфера обслуговування»

Спеціальність 242 «Туризм і рекреація»

Освітня програма «Туризм»

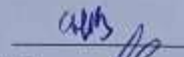
Шифр 21068

Виконав: студент 4 курсу
група ТУР-21-1
Керівник

Нормоконтролер

До захисту допускаю:
Зав. кафедри
туризму та готельно-
ресторанної справи

Підпис

Підпис, дата

Підпис, дата

Підпис, дата

Підпис, дата

Назарій СТРУК

Ініціали, прізвище

Ігор НЕСТОРИШЕН

Ініціали, прізвище

Оксана ГРИНДІЙ

Ініціали, прізвище

Ігор Журба

Ініціали, прізвище

12 06 2025 р.

Хмельницький 2025

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет управління, адміністрування та туризму
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи
Рівень вищої освіти бакалавр
Галузь знань 24 «Сфера обслуговування»
Спеціальність 242 «Туризм і рекреація»
Освітня програма Туризм
ЗАТВЕРДЖУЮ
зав. кафедри туризму та готельно-ресторанної справи

І. Журба

 12.06 2025 р.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Струк Назарій Васильович

Прізвище, ім'я, по батькові студента

- 1 Тема роботи: Стан та можливості розвитку культурно-пізнавального туризму в Україні на прикладі Туристичної агенції «Ніка-Тур-Вояж»
керівник роботи Ігор Несторишен, к.е.н., доцент
затверджена наказом ректора університету від «_» червня 2025 р. № _
- 2 Строк подання студентом роботи на кафедру 12.06 2025 р.
- 3 Вихідні дані до роботи: посібники, періодичні видання, звітність підприємства, Інтернет джерела
- 4 Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що їх потрібно розробити)
У першому розділі розглянуто теоретичні основи культурно-пізнавального туризму, його види, форми, значення у внутрішньому туризмі України. У другому розділі проаналізовано діяльність туристичної агенції «НІКА-ТУР-ВОЯЖ» на ринку туристичних послуг, її організаційно-економічні показники та продуктивний портфель. У третьому розділі досліджено перспективи розвитку культурно-пізнавального туризму, запропоновано рекомендації та авторський туристичний маршрут з аналізом рентабельності.
- 5 Перелік графічного матеріалу: Класифікація культурно-пізнавального туризму; Карта основних дестинацій; Структура туристичної агенції «НІКА-ТУР-ВОЯЖ»; SWOT-аналіз діяльності агенції; Динаміка попиту на тури; Приклад авторського маршруту «Шляхами замків і легенд Волині та Поділля»; Розрахунок собівартості туру; Очікувана рентабельність маршруту; Рекомендації щодо покращення туристичної інфраструктури
- 6 Дата видачі завдання 06 05 2025 р.

**КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ
КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ**

Назва розділу кваліфікаційної роботи	Строк виконання	Примітка
1. Вибір теми і складання бібліографії	06.05.2025	Виконано
2. Вивчення стану проблеми за темою «Стан та можливості розвитку культурно-пізнавального туризму в Україні за матеріалами ТА «Ніка Тур Вояж», м. Хмельницький», висвітлення її в науковій літературі, нормативних документах, мережі Інтернет	10.05.2025	Виконано
3. Збір фактичного матеріалу	15.05.2025	Виконано
4. Уточнення мети, завдань і обґрунтування концепції роботи	20.05.2025	Виконано
5. Вибір методів аналізу матеріалів. Попереднє формулювання гіпотез, припущень тощо	25.05.2025	Виконано
6. Обробка зібраного матеріалу	27.05.2025	Виконано
7. Виявлення тенденцій, схем розвитку проблемної ситуації, прогнозування та формулювання підходів до розв'язання проблеми	28.05.2025	Виконано
8. Підготовка тексту Основної частини роботи. Формулювання висновків за розділами	30.05.2025	Виконано
9. Підготовка тексту виступу та загальних висновків, проходження попереднього захисту	.2025	Виконано
10. Задача роботи на кафедрі	.06.2025	Виконано

Студент

Підпис

Назарій СТРУК

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник кваліфікаційної роботи

Підпис

Ігор НЕСТОРИШЕН

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

АНОТАЦІЯ

на кваліфікаційну роботу Струка Назарія Васильовича

Тема роботи: Стан та можливості розвитку культурно-пізнавального туризму в Україні на прикладі туристичної агенції «Ніка-Тур-Вояж»

Спеціальність 242 «Туризм і рекреація»

Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

Науковий керівник к.е.н., доцент І. Несторишен

м. Хмельницький, 2025 р.

Кваліфікаційна робота виконана на 47 с., містить 9 таблиць, 2 рисунки, 1 додаток, перелік джерел посилань складається із 39 найменувань.

Актуальність роботи. У контексті зростання інтересу до внутрішніх подорожей та актуалізації національної культурної спадщини в умовах обмеженого виїзного туризму, культурно-пізнавальний туризм в Україні набуває особливого значення. Цей вид туризму сприяє не лише розвитку регіонів, а й формуванню національної ідентичності. Актуальність дослідження підсилюється потребою адаптації туристичних агенцій до нових викликів, зокрема воєнного часу, цифровізації та зміни споживчих вподобань. У цьому контексті діяльність туристичної агенції «НІКА-ТУР-ВОЯЖ» є репрезентативним прикладом ефективної організації культурно-пізнавального туризму в регіоні.

У першому розділі розглянуто теоретичні засади культурно-пізнавального туризму, класифікацію, основні види, характеристики, об'єкти та їх значення для внутрішнього туризму. Особливу увагу приділено сучасним тенденціям розвитку цього напрямку в Україні.

У другому розділі проаналізовано діяльність туристичної агенції «НІКА-ТУР-ВОЯЖ», розглянуто організаційно-економічні показники, продуктову лінійку культурно-пізнавальних турів, цільову аудиторію та інструменти цифрової комунікації.

У третьому розділі досліджено перспективи розвитку культурно-пізнавального туризму, запропоновано практичні рекомендації з покращення туристичних послуг та запропоновано авторський маршрут «Шляхами замків і легенд Волині та Поділля».

Ключові слова: культурно-пізнавальний туризм, внутрішній туризм, туристичне агентство, «НІКА-ТУР-ВОЯЖ», туристичний продукт, авторський тур, регіональний розвиток.

SUMMARY

for the qualification work of Struk Nazariy Vasylovich

Topic of the work: The state and possibilities of development of cultural and educational tourism in Ukraine on the example of the Travel Agency "Nika-Tur-Voyage"

Specialty 242 "Tourism and Recreation"

Department of Tourism and Hotel and Restaurant Business

Scientific supervisor Candidate of Economic Sciences, Associate Professor I. Nestoryshen

Khmelnyskyi, 2025

The qualification work is completed on 47 pages, contains 9 tables, 2 figure, 1 application, the list of references consists of 39 items.

Relevance of the work. In the context of growing interest in domestic travel and updating the national cultural heritage in conditions of limited outbound tourism, cultural and educational tourism in Ukraine is gaining special importance. This type of tourism contributes not only to the development of regions, but also to the formation of national identity. The relevance of the study is enhanced by the need for travel agencies to adapt to new challenges, in particular wartime, digitalization and changing consumer preferences. In this context, the activities of the travel agency "NIKA-TUR-VOYAZH" are a representative example of the effective organization of cultural and educational tourism in the region.

The first section examines the theoretical foundations of cultural and educational tourism, classification, main types, characteristics, objects and their significance for domestic tourism. Special attention is paid to modern trends in the development of this direction in Ukraine.

The second section analyzes the activities of the travel agency "NIKA-TUR-VOYAZH", considers organizational and economic indicators, product line of cultural and educational tours, target audience and digital communication tools.

The third section explores the prospects for the development of cultural and educational tourism, offers practical recommendations for improving tourist services, and proposes an author's route «Along the paths of castles and legends of Volyn and Podillia».

Key words: cultural and educational tourism, domestic tourism, travel agency, "NIKA-TUR-VOYAGE", tourist product, author's tour, regional development.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	9
1.1 Загальні поняття та особливості культурно-пізнавального туризму	9
1.2 Основні характеристики та види культурно-пізнавального туризму	12
1.3 Огляд найпопулярніших туристичних локацій України з точки зору культурно-пізнавальної цінності	15
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНОЇ АГЕНЦІЇ «НІКА-ТУР- ВОЯЖ» НА РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ	19
2.1 Аналіз середовища функціонування туристичної агенції ТА «Ніка Тур Вояж».....	19
2.2 Характеристика організаційно-економічної діяльності ТА «Ніка Тур Вояж».....	23
2.3 Аналіз продуктів культурно-пізнавального туризму ТА «Ніка Тур Вояж»	26
РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ НА ПРИКЛАДІ ТУРИСТИЧНОЇ АГЕНЦІЇ «НІКА-ТУР- ВОЯЖ»	29
3.1 Формування та оптимізація портфеля культурно-пізнавальних туристичних маршрутів ТА «Ніка Тур Вояж»	29
3.2 Пропозиції до формування культурно-пізнавального маршруту «Шляхами замків і легенд Волині та Поділля» ТА «Ніка Тур Вояж».....	33
3.3 Авторська квест-екскурсія як форма активного культурного туризму: реалізація на прикладі міста Луцька	38
ВИСНОВКИ.....	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	43
ДОДАТКИ	47

ВСТУП

У сучасних умовах розвитку суспільства культурно-пізнавальний туризм набуває все більшого значення як інструмент популяризації історико-культурної спадщини, зміцнення національної ідентичності, а також розвитку економіки регіонів. У період активного реформування туристичної сфери та пошуку ефективних моделей її функціонування, питання формування конкурентоспроможного національного туристичного продукту набуває особливої ваги. Разом із тим, розвиток культурно-пізнавального туризму в Україні стикається з низкою проблем, серед яких: недостатній рівень інфраструктури в окремих регіонах, слабка координація між суб'єктами туристичного ринку, відсутність ефективної системи просування внутрішніх DESTINATION, а також нестача інформаційного забезпечення для туристів.

У науковій літературі питання розвитку культурно-пізнавального туризму досліджували такі автори, як Мальська М. П., Гуменюк О. В., Бейдик О. О., Чудик І. А., Балацький О. І. та інші. Зокрема, у працях Мальської М. П. розкриваються особливості організації туристичної діяльності в умовах глобалізації, а дослідження Бейдика О. О. акцентують увагу на туристичних ресурсах та їхньому раціональному використанні.

Об'єктом дослідження є культурно-пізнавальний туризм як форма туристичної діяльності, що базується на використанні історико-культурних та природних ресурсів регіону. Предметом дослідження є процес організації та реалізації культурно-пізнавального туризму в Україні, особливості його функціонування та можливості вдосконалення на прикладі діяльності туристичної агенції «Ніка Тур Вояж».

Метою даної кваліфікаційної роботи є дослідження сучасного стану культурно-пізнавального туризму в Україні, виявлення основних проблем і перспектив його розвитку, а також розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення туристичного продукту на прикладі діяльності туристичної

агенції «Ніка-Тур-Вояж». Досягнення мети дослідження потребує розв'язання наступних завдань:

- проаналізувати сучасний стан культурно-пізнавального туризму в Україні;
- дослідити діяльність ТА «Ніка-Тур-Вояж» у сфері культурно-пізнавального туризму;
- визначити фактори, що впливають на розвиток культурно-пізнавального туризму в регіонах України;
- розробити рекомендації щодо вдосконалення пропозицій «Ніка-Тур-Вояж»;
- запропонувати перспективні напрями розвитку культурно-пізнавального туризму для ТА «Ніка-Тур-Вояж» з урахуванням світових тенденцій та місцевих особливостей.

У роботі використано комплекс методів дослідження, серед яких: аналіз і узагальнення наукової літератури, статистичний метод – для оцінки туристичних потоків та показників розвитку галузі; метод порівняльного аналізу – для визначення конкурентних переваг регіону; системний підхід – для комплексного дослідження діяльності туристичної агенції; а також метод проектування – під час розробки авторського туристичного маршруту.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання висновків і рекомендацій роботи в діяльності туристичних агенцій, органів місцевого самоврядування, а також у навчальному процесі під час вивчення дисциплін, пов'язаних із туризмом та регіональним розвитком.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох основних розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 47 сторінок. Така структура дозволяє комплексно охопити всі аспекти обраної теми та забезпечити логічну послідовність викладу дослідження.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

1.1 Загальні поняття та особливості культурно-пізнавального туризму

Туризм у сучасному світі проявляється в різноманітних явищах, контекстах і взаємозв'язках, що зумовлює необхідність його класифікації, тобто групування за окремими однорідними ознаками, які залежать від конкретних практичних цілей. Існує безліч підходів до класифікації туризму, що відрізняються за своїми конститутивними принципами, завданнями і навіть розумінням природи туризму [21].

Під культурно-пізнавальним туризмом розуміють різноманітні оглядові поїздки, екскурсії та походи, основною метою яких є відвідування туристичного центру, регіону або визначної пам'ятки регіонального чи світового рівня. Цей тип турів організовується для невеликих груп туристів і пропонує екскурсії до різноманітних цікавих місць.

Такі поїздки дозволяють туристам відкрити для себе традиції, спосіб життя, історію, культуру та природні пам'ятки місцевого населення. Варто зазначити, що елементи культурно-пізнавального туризму тією чи іншою мірою включені майже в усі види туризму.

Культурно-пізнавальний туризм має дуже широке географічне охоплення, оскільки не має географічних обмежень чи рамок. Туристичні подорожі можуть відбуватися як у місцевості, де проживають туристи, так і в різні екзотичні країни.

Сучасні теоретики вважають, що всі визначення культурно-пізнавального туризму можна згрупувати в два підходи: технічний і концептуальний підходи. Технічний підхід базується на описі ресурсів пізнавального туризму, тобто територій, які приваблюють туристичні потоки. Концептуальний підхід, з

іншого боку, описує мотивації, що стоять за цим видом туризму, і пояснює бажання людей відвідувати туристичні дестинації через їхнє прагнення дізнатися щось нове [29].

ЮНЕСКО розглядає культурно-пізнавальний туризм як інший вид туризму, який "бере до уваги культуру інших народів". Хартія культурно-пізнавального туризму Міжнародної ради з питань пам'яток і визначних місць визначає культурно-пізнавальний туризм як "ретельно організований, інформативний або пізнавальний, часто елітарний, маломасштабний туризм, присвячений представленню та поясненню культурних ідей". Він визначає його як "невеликий сегмент ринку, присвячений презентації та поясненню культурних ідей" [22].

Отже, загалом культурно-пізнавальний туризм – це подорожі людей своєю країною або закордоном з метою ознайомлення з пам'ятками історії, культури, місцевими традиціями, звичаями, стилем життя [15;23].

Культурно - пізнавальний туризм можна визначити як туризм, який створюється, пропонується і споживається як сукупність нових знань і культурно-пізнавального досвіду [29].

Отже на сьогодні існує багато визначень поняття «культурно-пізнавального туризму», деякі з них наведені у табл. 1.1.

Таблиця 1.1 - Визначення поняття «культурно-пізнавальний туризм» [26]

Автор	Трактування поняття
М. Марчак [9, с. 47]	Це передусім туризм, який передбачає відвідування місць високої цінності, пов'язаних з туризмом і історією становлення людської культурної спадщини. Отже, це передбачає відвідування визначних місць із архітектурними, археологічними пам'ятками, та місць які пов'язані з відомими людьми, художніми виставками, мистецтвом, галереями тощо
Б. Марцішевська [8, с. 5]	Це діяльність, яку здійснюють люди під час їхнього перебування вмісті відвідування з туристичною метою, а також під час поїздок, здійснених з місця їхнього постійного проживання, що дає можливість навчитися або відчувати різноманітний спосіб життя інших народів – відображення суспільних звичаїв, релігійних традицій, інтелектуальних уявлень, культурної спадщини, і призначена для задоволення людських потреб, бажань і очікувань, пов'язаних з культурою

Ф. Шандор, М. Кляп [38]	Це відвідання історичних, культурних або географічних визначних пам'яток
Б. Барб'є [1, с. 96]	Це туризм, який включає подорожі, які в основному мотивовані культурною спадщиною. Спадщина тут розуміється як: 1) вузько визначена спадщина, тобто пам'ятки та твори мистецтва – культура в цьому сенсі суворо пов'язана із загальною історією та історією мистецтва; 2) широко зрозуміла спадщина, що включає такі елементи, як: повсякденне життя, науку і технології, географічне середовище, літературу, присвячену різним регіонам, кухня, яка розглядається як мистецтво життя тощо
А. Ковальчик [6, с. 13]	Це сукупність поведінки туристів, пов'язана зі справжньою зацікавленістю культурною спадщиною (історичні місця, фольклор, місця, що пов'язані з важливими подіями тощо) та з їх залученням до зрозумілого сучасного культурного життя
А. Дрейер [2, с. 21]	Термін культурно-пізнавальний туризм означає будь-яку подорож, зосереджену на культурі. Екскурсії та навчальні поїздки є особливими формами в цьому виді туризму
UNWTO [12]	Це переміщення людей з метою культурно-пізнавальних мотивів, таких як навчальні поїздки, культурні тури, поїздки на фестивалі та інші культурні заходи, відвідування місць і пам'яток культури, подорожі для вивчення природи, фольклору, мистецтва та паломництва.
ICOMOS [5]	Це форма туризму, метою якої є, крім інших цілей, пізнання пам'яток та місць, здійснення на них позитивного впливу, оскільки сприяє їх утриманню та охороні. Цей вид туризму виправдовує, власне ті зусилля, які були зроблені для підтримки та захисту людської спільноти через соціокультурні та економічні вигоди, які вони мають для всіх зацікавлених груп населення

Культурно-пізнавальний туризм кінця 20-го і початку 21-го століття значно відрізнявся завдяки змінам, які він пережив. У 1980-х роках культурно-пізнавальний туризм здебільшого розглядали як поєднання термінів «культура» і «туризм», але з початку 21-го століття його почали сприймати та вивчати як окрему галузь, незважаючи на різноманітні підходи. [29]

Варто зазначити, що зараз основним мотивом будь-якої подорожі є її культурно-пізнавальне наповнення. Захоплення минулим — це риса сучасного життя. «Культ минулого» помітно зріс, про що свідчать густота і розмах меморіальних практик – поява нових музеїв, святкування історичних дат, зусилля зі збереження пам'яток старовини тощо, — зазначають українські дослідники О. Грачова, Ю. Маркова, Л. Мішина та Ю. Мішуніна.[18]

На думку дослідників, активізація інтересу до культурно-пізнавального туризму, особливо в минулому, пов'язана з двома об'єктивними процесами, що відбуваються в сучасному суспільстві:

- зростання інтересу людей до історії пов'язане з підвищенням інтенсивності прогресу в одних сферах і його уповільненням в інших, тому кожна окрема людина не може визначити що саме, події, явища чи речі будуть цікаві її нащадкам, а що було цікавим її предкам;

- демократичний характер історії, який виявляється в тому, що окремі меншини, наприклад, культурні чи релігійні, мають автентичну пам'ять, представлену в окремих пам'ятниках і реліквіях, які, у свою чергу, допомагають з'ясувати окремі історичні факти та підтверджують ідентичність цих меншин [7, с. 63].

Таким чином, культурно-пізнавальний туризм є суттєвим і динамічним аспектом сучасної туристичної діяльності, який включає в себе різноманітні явища, форми та мотиви подорожей. Завдяки багатогранності об'єктів та відсутності географічних меж, цей тип туризму має великий потенціал для подальшого розвитку.

1.2 Основні характеристики та види культурно-пізнавального туризму

Культурно-пізнавальний туризм відіграє значну роль у суспільстві, оскільки допомагає зберігати та пропагувати цінності, вірування, традиції та спадщину, що визначають певну культуру. Він дозволяє окремим особам та громадам демонструвати унікальні погляди на мистецтво, ритуали, фольклор, музику, літературу, мову, усні традиції та інші культурні елементи. Культурно-пізнавальний туризм слугує мостом між суспільствами, сприяючи взаємній повазі, толерантності та взаєморозумінню між різними культурами [3].

Економічні вигоди також очевидні завдяки культурному туризму. Відвідувачі роблять свій внесок у місцеву економіку, підтримуючи місцевий бізнес приймаючих громад. Беручи участь у культурному туризмі, відвідувачі отримують справжнє розуміння корінних та місцевих культур, що дає їм змогу оцінити багате різноманіття та унікальність світу [4].

Крім того, культурно-пізнавальний туризм допомагає зберегти культурну спадщину, життєво важливу для підтримки почуття ідентичності та спадкоємності для майбутніх поколінь. Таке збереження та просування різних культур забезпечує почуття гордості та приналежності для людей, які є частиною цих традицій. У свою чергу, це посилює культурний обмін, дозволяючи людям дізнаватися про інші способи життя, одночасно цінуючи власні цінності та переконання [3].

Тематика культурно-пізнавального туризму є різноманітною і наведена в табл. 1.2 [29].

Таблиця 1.2 - Об'єкти культурно-пізнавального туризму

Види	Приклади
Археологічні	Пам'ятки, кургани, залишки поселень, стоянки, укріплення, військові табори, заводи, іригаційні системи, могильники, культові місця та споруди, наскальні малюнки, місця історичного культурно-пізнавального шару, поля давніх битв
Історичні	Будівлі, споруди, їх комплекси (ансамблі), окремі поховання та некрополі, визначні місця, пов'язані з важливими історичними подіями, з життям і діяльністю видатних людей, культурою та побутом народів.
Монументальне мистецтво	Твори образотворчого мистецтва, як самостійні (окремі), так і пов'язані з архітектурними, археологічними чи іншими пам'ятками або з утвореними з них комплексами (ансамблями).
Архітектура	Історичні центри, вулиці, райони, площі, архітектурні ансамблі, залишки давнього планування та забудови, окремі архітектурні споруди та пов'язані з ними твори монументального, декоративного та образотворчого мистецтва.
Садово-паркове мистецтво	Поєднання паркової забудови з природними або штучними ландшафтами.
Ландшафт	Природні території, що мають історичну цінність.

Як культурні мандрівники, наша роль полягає в тому, щоб бути відповідальним туристом. Це надзвичайно важливо для того, щоб обидві

сторони могли отримати позитивний досвід, оскільки неповага або шкода, завдана відвідуваному місцю, може мати непоправні наслідки. Відвідування громади з єдиною метою фотографування для соціальних мереж, без справжньої зацікавленості в цьому місці, може з часом зіпсувати його [13].

Отже, культурно-пізнавальний туризм дозволяє мандрівникам зануритися в історію, спадщину та традиції різних місць світу. Цю форму туризму можна розділити на кілька типів, кожен з яких пропонує унікальний спосіб для відвідувачів відчути та оцінити місцеву культуру [4].

Одним із видів культурно-пізнавального туризму є історичний та спадковий туризм. Він зосереджений на дослідженні місць, пов'язаних з минулим регіону, таких як стародавні археологічні пам'ятки, пам'ятники та музеї. Він може вселити почуття захоплення та вдячності за досягнення минулих цивілізацій і навчити мандрівників історії місць, які вони відвідують [11].

Переходячи до мистецької сторони, мистецький туризм підкреслює творчі аспекти культури. Туристи відвідують галереї, театри та концерти, щоб познайомитися з місцевим мистецтвом, музикою, танцями та драматургією. Це дозволяє їм зрозуміти естетичні та експресивні тенденції різних спільнот, відкриваючи їм нові перспективи та форми творчості [3].

Релігійний та духовний туризм – ще одна поширена форма туризму, під час якої туристи відвідують релігійні місця, такі як храми, церкви та мечеті, або займаються духовними практиками, такими як медитація та йога. Цей вид культурно-пізнавального туризму може дати уявлення про системи вірувань та ритуали різних суспільств, сприяючи взаєморозумінню та толерантності між людьми різних віросповідань [4].

Однак, культура – це не лише історія, мистецтво та релігія, а й повсякденне життя. Етно- та корінний туризм передбачає відвідування та взаємодію туристів з корінними громадами, щоб дізнатися про їхні звичаї, спосіб життя та унікальні погляди на світ. Цей вид культурно-пізнавального

туризму заохочує емпатію та міжкультурне розуміння, водночас наголошуючи на повазі до прав та гідності корінних народів.

Зрештою, кулінарний та агротуризм наголошують на місцевих традиціях харчування та напоїв, а також на сільськогосподарських практиках, що лежать в їх основі. Цей вид туризму може включати відвідування кулінарних фестивалів, участь у кулінарних майстер-класах або майстер-класах, а також відвідування ферм, виноградників або пивоварень. Кулінарний досвід допомагає туристам зрозуміти багатство смаків регіону та зв'язок між місцевими громадами, їхньою землею та ресурсами [3].

Отже, культурно-пізнавальний туризм є важливим засобом збереження і популяризації культурної спадщини, він сприяє міжкультурному діалогу, взаєморозумінню та економічному розвитку регіонів. Водночас його успішний розвиток залежить від ставлення як туристів, так і приймаючої сторони.

1.3 Огляд найпопулярніших туристичних локацій України з точки зору культурно-пізнавальної цінності

Україна є однією з найперспективніших країн Східної Європи у сфері культурно-пізнавального туризму. Її унікальна історична спадщина, релігійне багатство, етнокультурне різноманіття та велика кількість архітектурних пам'яток дозволяють створювати ефективні туристичні продукти для вітчизняних та міжнародних туристів. За даними Міністерства культури та інформаційної політики України, в країні налічується понад 145 000 пам'яток культурної спадщини, з яких понад 8 000 мають статус національного значення [25].

У 2023 році Державне агентство з розвитку туризму оновило список «Туристичних магнітів України» [19] (Додаток А).

Найбільша кількість «магнітів» зосереджена в семи західних регіонах – 61 об'єкт культурної, релігійної та історичної спадщини. Саме тут розташована найбільша кількість унікальних історичних та природних місць.

У п'яти центральних регіонах розташовано 32 привабливих туристичних напрямки, включаючи вісім заповідників та національних природних парків.

У чотирьох південних регіонах та Криму є 31 туристична пам'ятка, переважно культурні, туристичні та природні об'єкти. На півночі країни розташовано 27 привабливих туристичних місць, насамперед природні парки та заповідники.

У трьох східних регіонах розташовано 20 туристичних пам'яток, які наразі частково окуповані та постійно атакуються.

До найважливіших культурних та освітніх центрів України належать найбільші історичні міста та регіони, що мають значне наукове, архітектурне та мистецьке значення.

Київ – духовний та культурний центр України. У столиці розташовані об'єкти Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, зокрема Софійський собор та Києво-Печерська лавра. Місто також відоме великою кількістю музеїв, зокрема Національним музеєм історії України, Музеєм Голодомору та Музеєм народної архітектури та побуту України імені Пирогова. Подієвий туризм у Києві представлений щорічними фестивалями, ярмарками та виставками, серед яких особливо популярний Книжковий Арсенал [39].

Львів – місто, яке зберегло архітектурний ансамбль періодів Відродження, Бароко та Ар-нуво, що є об'єктом Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Історичний центр Львова може похвалитися високою концентрацією релігійних будівель, музеїв, галерей та театрів. Завдяки таким подіям, як Фестиваль кави, Leopolis Jazz Fest та Ніч у Львові, Львів є культурною столицею України. У місті понад 60 музеїв у галузі мистецтва, етнографії, історії, технологій та релігії [31].

Одеса поєднує культурну та архітектурну спадщину 19 століття. Місто славиться своїми катакомбами, оперним театром, Приморським бульваром та Одеським археологічним музеєм. Одеса також приваблює відвідувачів своїми

літературними традиціями (О. Пушкін, І. Бабель), кінофестивалями (Одеський міжнародний кінофестиваль) та музеями західного та східного мистецтва. [28]

Кам'янець-Подільський – унікальне місто-фортеця, яке поєднує старовинну архітектуру, природну ущелину річки Смотрич та фестивалний рух. Кам'янець-Подільська фортеця є однією з визначних пам'яток країни та входить до списку «Семи чудес України». У місті проводяться такі заходи, як Фестиваль повітряних куль, середньовічні битви та Туристичний вікенд, поєднуючи культурну спадщину із сучасними форматами дозвілля [17].

Чернівці вирізняються своєю австрійською архітектурною спадщиною. Головною визначною пам'яткою є Резиденція митрополитів Буковини та Далмації — нині головний корпус Чернівецького національного університету, що входить до списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Місто приваблює відвідувачів поєднанням християнської, єврейської, вірменської та православної культур, а також багатою літературною історією (Пауль Целан, Ольга Кобилянська) [39].

Переяслав — одне з найбагатших на музеї міст України. На його території розташовано понад 20 музеїв, зокрема Музей народної архітектури та побуту Середнього Наддніпрянщини, де представлено понад 300 експозицій просто неба. Туристів також приваблюють Музей трипільської культури, Музей Гетьманщини та Музей космосу, які зображують різні етапи розвитку України [36].

Батурин – колишня столиця Гетьманщини, яка зараз представлена Національним історико-культурним заповідником «Гетьманська столиця». Тут збереглися цитадель, палац Розумовського та будинок генерального судді Василя Кочубея. Це одне з ключових місць для історії державності та козацької автономії [27].

Ужгород та Мукачево є центрами культурної спадщини Закарпаття. Замки Ужгорода та Паланка, музей народної архітектури просто неба, численні храми та фестивалі вина створюють унікальну атмосферу міжкультурного діалогу.

Туристи тут знайомляться з українськими, угорськими, словацькими та ромськими традиціями [35].

Чернігів – один із центрів Київської Русі, де збереглися Преображенський собор (XI століття), Антонієві печери та Борисоглібський собор. Це місто є винятковим прикладом збереження давньоруської культури та приваблює істориків, паломників та туристів, які цікавляться витоками християнства в Україні [37].

Полтава є центром літературного, військового та етнографічного туризму. Тут розташовані Краєзнавчий музей, музеї І. Котляревського та Панаса Мирного, а також Музей Полтавської битви. Полтава – місто, глибоко пов'язане з історією Гетьманщини, бароковою архітектурою, формуванням української мови та культури [32].

Таким чином, культурно-пізнавальний туризм в Україні охоплює надзвичайно широкий спектр напрямків – від сакрального, історико-архітектурного до етнографічної та фестивальної тематики. Відвідування таких місць сприяє збереженню національної пам'яті, розвитку культурної дипломатії та формуванню позитивного іміджу країни на міжнародному туристичному ринку.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНОЇ АГЕНЦІЇ «НІКА-ТУР-ВОЯЖ» НА РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

2.1 Аналіз середовища функціонування туристичної агенції ТА «Ніка Тур Вояж»

Туристична агенція «Ніка Тур Вояж» працює на динамічному регіональному ринку туристичних послуг, що характеризується жорсткою конкуренцією, сезонним попитом та постійними змінами вподобань споживачів. Агентство було засноване у 2008 році в місті Хмельницький і за час свого існування змогло адаптувати свою бізнес-модель до сучасних викликів, включаючи пандемію, війну та цифрову трансформацію [30].

У сучасних умовах повномасштабного збройного конфлікту зовнішнє середовище функціонування туристичних агенцій України характеризується високим рівнем турбулентності та багатовекторними обмеженнями. Важливим економічним обмеженням є ускладнення міжрегіональної мобільності, що спричиняє сегментацію внутрішнього ринку. Це проявляється у нерівномірному розподілі туристичних потоків: зростання навантаження на регіони західної України та водночас стагнація ринку в південних і східних областях. Така асиметрія створює дисбаланси в розвитку турпродукту, попиту та інфраструктурного забезпечення.

Нестабільність транспортної логістики, руйнування критичної інфраструктури, часткове закриття повітряного простору та ризики дорожнього пересування посилюють транзакційні витрати туристичних агенцій. У відповідь на це більшість операторів переходять до вузькоспеціалізованих ніш, таких як культурно-пізнавальний, воєнно-історичний та волонтерський туризм.

Аналіз динаміки надходжень туристичного збору в Україні у 2021–2024 роках свідчить про поступову стабілізацію туристичного ринку після падіння,

спричиненого кризовими подіями 2022 року. Загальний обсяг надходжень у 2024 році становив 273,1 млн грн, що на 52,6% більше порівняно з 2022 роком і на 16% більше, ніж у 2023 році. Така позитивна динаміка є маркером часткового відновлення внутрішнього туризму та посилення інституційної спроможності територіальних громад у сфері туризму (рис. 2.1).

Рисунок 2.1 – Динаміка надходження туристичного збору

Джерело: [19]

У 2022 році спостерігалось значне падіння надходжень (до 178,9 млн грн), що є прямим наслідком повномасштабної військової агресії та пов'язаної з нею деструкції туристичної інфраструктури та внутрішньої мобільності населення. Водночас уже у 2023 році відбулося суттєве зростання зборів – на 24,4% у порівнянні з попереднім роком, що демонструє ефективність адаптивних стратегій туристичних суб'єктів до нових умов функціонування.

Структурний аналіз регіонального розподілу туристичного збору засвідчує домінування західного регіону впродовж 2022–2024 років. Зокрема, частка заходу зросла з 23% у 2021 році до 46% у 2024 році, що пояснюється як геополітичною безпечністю, так і наявністю розвиненої рекреаційної бази. Показово, що на фоні загального зниження частки сходу (до 1% у 2024 р.) та

півночі (з 38% у 2021 р. до 26% у 2024 р.), саме західна Україна перетворилася на головний центр туристичних потоків.

Центральний регіон демонструє стабільну частку надходжень (20–22%), що вказує на сталість внутрішнього попиту, попри значні інфраструктурні виклики. Частка півдня, попри певне зростання у 2024 році (7%), залишається критично низькою, що корелює з високим рівнем загроз і руйнування в прифронтових територіях.

Таким чином, простежується явна регіональна асиметрія відновлення туристичної галузі, яка зумовлена безпековими, економічними та логістичними факторами. Цей дисбаланс потребує переорієнтації стратегій державної політики у напрямі підтримки постраждалих регіонів та стимулювання інвестування в інфраструктуру внутрішнього туризму. Крім того, динаміка зростання туристичного збору свідчить про зростаючу роль туристичного сектору в наповненні місцевих бюджетів. У середньостроковій перспективі це створює додаткові умови для формування цільових програм стимулювання внутрішнього туризму як інструменту регіонального розвитку.

Отже, у період 2021–2024 років туристична галузь України продемонструвала ознаки адаптивності та потенціал до відновлення, однак подальший розвиток потребує комплексного підходу до подолання інфраструктурної, безпекової та інституційної нерівності між регіонами.

Середовище функціонування підприємства визначається сукупністю чинників, які впливають на його конкурентоспроможність, маркетингову стратегію, фінансову стабільність та споживчий попит. Щоб комплексно оцінити умови, у яких здійснює діяльність «Ніка Тур Вояж», доцільно скористатися SWOT-аналізом, результати якого наведено в таблиці 2.1.

SWOT-аналіз показує, що внутрішні сильні сторони «Ніка-Тур-Вояж» забезпечують міцну основу для успішного ведення бізнесу навіть у кризових умовах. Зокрема, гнучкість у прийнятті рішень, позитивний імідж та добре налагоджена система онлайн-продажів дозволяють швидко реагувати на зміни ринкового середовища.

Таблиця 2.1 – SWOT-аналіз середовища функціонування ТА «Ніка Тур Вояж»

Сильні сторони:	Слабкі сторони:
<ol style="list-style-type: none"> 1. Гнучка структура управління 2. Велика клієнтська база та позитивна репутація 3. Авторські тури з культурно-пізнавальним контентом 4. Високий рівень цифрової комунікації 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відсутність окремого маркетингового відділу 2. Обмеженість у масштабуванні ресурсів 3. Залежність від сезонності попиту 4. Відсутність зовнішнього фінансування
Можливості:	Загрози:
<ol style="list-style-type: none"> 1. Зростання попиту на внутрішній туризм 2. Популяризація локального культурно-пізнавального туризму 3. Цифровізація туристичних послуг 4. Партнерство з громадами та закладами культури 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Економічна нестабільність у країні 2. Погіршення безпекової ситуації 3. Конкуренція з великими туроператорами 4. Зниження платоспроможності споживачів

Однак компанія повинна враховувати зовнішні ризики, включаючи економічну нестабільність, зростання конкуренції та ризик зниження платоспроможного попиту, особливо в міжсезоння.

Слід зазначити, що операційне середовище агентства значною мірою залежить від регіональних особливостей туристичного ринку Хмельницької області. З одного боку, регіон має значний потенціал для розвитку культурно-пізнавального туризму завдяки своїм історичним та архітектурним пам'яткам, вигідному географічному розташуванню та зростаючому інтересу туристів до внутрішніх подорожей. З іншого боку, нерозвиненість туристичної інфраструктури на периферії, обмежена підтримка з боку місцевої влади та брак державних інвестицій у галузь залишаються проблемами.

Ще одним важливим фактором зовнішнього середовища є зміна моделей поведінки туристів. Сучасний споживач зацікавлений не лише у відпочинку, а й у отриманні нових вражень, знань та культурного досвіду. Ця тенденція відповідає концепції туристичного агентства «Ніка Тур Вояж», яке зосереджується на оригінальних маршрутах, гідах з глибокими знаннями історії регіону та залученні клієнтів до місцевих культурних подій. Це дозволяє агентству не лише задовольняти очікування клієнтів, але й формувати нові туристичні звички через освітню функцію подорожей.

Зростаюча популярність внутрішнього туризму заслуговує на особливу увагу при формуванні бізнес-середовища. Обмежені можливості подорожувати за кордон призвели до підвищеного інтересу до українських культурних маршрутів, що дозволило агентству активізувати авторські тури до Львова, Закарпаття та Кам'янця-Подільського, а також екскурсійні тури до Румунії та Польщі з відправленням з Хмельницького.

Крім того, цифрове середовище відіграє ключову роль у функціонуванні компанії. Завдяки активному управлінню соціальними мережами, використанню платформ онлайн-бронювання та постійному зворотному зв'язку з клієнтами, агентство підтримує високий рівень залученості аудиторії. Цей фактор особливо важливий, враховуючи обмеження фізичного спілкування, а також для молоді, яка звикла до миттєвої доступності інформації та гнучких послуг [14].

Таким чином, ТА «Ніка Тур Вояж» працює у складному, але перспективному середовищі. Гнучкість бізнес-моделі, адаптація до цифрових трендів та акцент на культурній та когнітивній складовій дозволяють агентству не лише зберігати свої конкурентні позиції, а й служити прикладом сталої туристичної компанії в умовах постійних змін на ринку.

2.2 Характеристика організаційно-економічної діяльності ТА «Ніка Тур Вояж»

Організаційно-економічна діяльність туристичного агентства «Ніка Тур Вояж» характеризується комплексним підходом до управління, фінансування та взаємодії з клієнтами. Як невелика компанія, агентство має просту, але ефективну організаційну структуру, що забезпечує швидке прийняття рішень та високу адаптивність до змін ринку. Засновниця агентства одночасно виконує функції стратегічного менеджера, маркетолога та аналітика, тоді як менеджери є

універсальними спеціалістами, які продають тури, спілкуються з клієнтами, керують соціальними мережами та супроводжують групи у поїздках [30].

Основна бізнес-модель «Ніка Тур Вояж» базується на комісійній системі співпраці з туроператорами та продажу оригінальних туристичних продуктів. Інші джерела доходу включають надання супутніх послуг: страхування, візова підтримка, бронювання транспорту та проживання, організація трансферів. Завдяки високій частці змінних витрат та мінімальним постійним витратам, агентство досягає значної гнучкості в управлінні фінансами, що є суттєвою перевагою в періоди нестабільного попиту.

Для більш повного розуміння економічної динаміки компанії доцільно звернутися до аналізу фінансових та операційних показників за останні роки, представлено в табл. 2.2.

Таблиця 2.2. – Ключові економічні показники діяльності ТА «Ніка Тур Вояж», 2020–2024 рр. [30]

Рік	Доходи (тис. грн)	Кількість клієнтів, осіб	Середній чек(грн)	Продуктивність праці (клієнтів на працівника)
2020	1406	814	1727	271
2021	1662	1078	1541	359
2022	1782	1461	1219	487
2023	1928	1923	1002	641
2024	2104	2331	1500	777

Дані табл. 2.2 демонструють стабільний, позитивний розвиток компанії. Кількість клієнтів зростає майже в 2,4 рази за чотири роки, що супроводжується стабільним зростанням доходів. Водночас спостерігається тенденція до зниження середнього чека, що зумовлено свідомою ціновою політикою агентства — орієнтацією на масовий сегмент та просуванням доступних турів для широкої аудиторії. Такий підхід дозволяє компенсувати зниження вартості послуг за рахунок обсягів.

Важливим показником є зростання продуктивності праці – з 271 до 777 клієнта на одного працівника. Це свідчить про ефективне операційне

планування, впровадження цифрових інструментів комунікації та зменшення адміністративного навантаження. Майже повна відмова від паперових форм, активне використання месенджерів, CRM-систем та онлайн-бронювання підвищують швидкість обслуговування та мінімізують витрати.

У 2024 році агентство обслужило 2331 клієнта. Більшість з них скористалися послугами внутрішнього туризму (Львів, Закарпаття, Кам'янець-Подільський), а також міжнародними екскурсіями до Румунії, Польщі та Болгарії. Цільові сегменти включають студентські та шкільні групи, сім'ї з дітьми, корпоративних клієнтів та тих, хто любить оригінальні маршрути. Таке широке коло клієнтів вимагає адаптивного підходу до розробки продукту, що є сильною стороною агентства.[30]

Компанія фінансує свою діяльність переважно з власних ресурсів. У 2024 році приблизно 70% коштів становили реінвестований прибуток, а приблизно 30% – поточні доходи від продажів. Агентство не використовує зовнішнє фінансування, позики чи гранти. Це забезпечує фінансову незалежність, але водночас обмежує темпи масштабування.[14]

Найбільша частка структури витрат припадає на персонал, рекламу, канцелярське приладдя, технічну підтримку онлайн-сервісів та логістику туристичних груп. Водночас відсутність надмірних адміністративних витрат дозволяє підтримувати високу рентабельність, яка у 2024 році перевищила 75%.

Тому організаційно-економічна діяльність ТА «Ніка Тур Вояж» характеризується стабільністю, ефективним фінансовим управлінням, гнучкою операційною моделлю та високим ступенем клієнтоорієнтованості. Компанія демонструє здатність до адаптації, впровадження інновацій та раціонального використання ресурсів, що є гарантією подальшого зростання на висококонкурентному ринку туристичних послуг.

2.3 Аналіз продуктів культурно-пізнавального туризму ТА «Ніка Тур Вояж»

Одним із ключових напрямів діяльності туристичної агенції «Ніка Тур Вояж» є організація культурно-пізнавальних турів, які дозволяють мандрівникам глибше ознайомитися з історико-культурною спадщиною як України, так і окремих регіонів Європи. Завдяки багаторічному досвіду, індивідуальному підходу та якісному наповненню маршрутів, агенція сформувала широку лінійку авторських подорожей, що користуються попитом серед різних категорій туристів.[30]

У післяпандемічний і воєнний період внутрішній туризм в Україні набув особливої актуальності. Зростаюча цікавість до історії, культури, традицій та національної ідентичності стимулює попит на культурно-пізнавальні мандрівки. Туристична агенція «Ніка Тур Вояж», яка має багаторічний досвід у сфері організації авторських турів, успішно адаптувала свою діяльність до нових викликів, зробивши акцент на внутрішніх напрямках.[14]

Пропозиція агенції охоплює низку екскурсійно-пізнавальних маршрутів, які реалізуються у форматі 2–3-денних подорожей з виїздом із Хмельницького. У кожному турі поєднується знайомство з історичними пам'ятками, природними об'єктами, автентичними традиціями, місцевою гастрономією та сучасними культурними практиками.

Серед найпопулярніших напрямків слід виділити тур «Магія Карпатських гір», який охоплює Яремче, Верховину, Косів, Буковель. Програма включає не лише класичні екскурсії, а й інтерактиви: майстер-класи з ліжникарства, відвідування музеїв гуцульської культури, дегустації карпатських сирів, купання в чанах. Тур супроводжується професійним гідом, а проживання організовується в затишних зелених садибах. Середня вартість — 3200–3500 грн.

Не менш цікавим є маршрут «Волинь: terra incognita», що дозволяє відкрити маловідомі, але надзвичайно насичені історією міста: Луцьк, Острог, Дубно, Клевань. У програмі – Луцький замок Любарта, Острозька академія, Тунель кохання, костели, дерев'яні храми та палацові комплекси. Тур триває два дні й коштує від 2400 грн, проводиться в зручні для клієнтів дати на вихідні [34].

Тур «Кам'янець-Подільський — перлина Поділля» зберігає стабільний попит протягом усього сезону. Він передбачає глибоке занурення в архітектурне та історичне багатство регіону. Екскурсійна програма охоплює старе місто, каньйон річки Смотрич, Кам'янецьку та Хотинську фортеці, а також музеї й тематичні заходи, які часто організовуються під час фестивального сезону. Вартість — від 1500 грн.

Тур «Львів — місто легенд» — це класика культурного туризму, що приваблює як новачків, так і досвідчених мандрівників. Агенція пропонує прогулянки з гідами історичним центром, відвідування музеїв, театрів, дегустацію кави та шоколаду, а також квест-екскурсії для молоді. Вартість — від 1800 грн.

Для поціновувачів старовини та духовної спадщини доступний тур «Давня Чернігівщина», маршрут якого включає Чернігів, Батурин, Ніжин, Козелець. Туристи мають змогу відвідати Антонієві печери, палац Розумовського, Спасо-Преображенський собор і інші сакральні об'єкти. Особливу цінність має поєднання природної краси з багатим культурним шаром. Вартість — від 1990 грн.

Варто зазначити, що у всіх турах активно використовується інтерактивний підхід: учасникам пропонуються етно-майстерні, гастрономічні дегустації, участь у локальних святах або етнографічних заходах. У більшості маршрутів працюють екскурсоводи з історичною або культурологічною освітою, що гарантує глибину змісту поїздки.

Окреме місце у продуктивній лінійці займає міжнародний тур до сусідньої Румунії. Тур «Замки Трансильванії» або «Чернівці + Сучава» включає

відвідування монастирів Буковини, фортеці в Сучаві, музеїв, старовинних містечок, а також автентичної румунської кухні. Тур проводиться у форматі 2–3 днів із виїздом із Хмельницького, і саме ця програма наразі є найбільш популярною серед закордонних напрямків. Вартість — від 2200 грн.

Таким чином, продуктивний ряд культурно-пізнавального туризму ТА «Ніка Тур Вояж» охоплює як перевірені класичні маршрути, так і нові авторські ідеї. Агенція демонструє гнучкість, креативність та високу якість організації, що дозволяє задовольнити потреби різних цільових аудиторій — від молоді до людей поважного віку. Поєднання знання регіонального контексту, професійного підходу до сервісу та любові до культури робить кожну подорож унікальною й змістовною.

РОЗДІЛ 3 ПЕРЕСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ НА ПРИКЛАДІ ТУРИСТИЧНОЇ АГЕНЦІЇ «НІКА-ТУР-ВОЯЖ»

3.1 Формування та оптимізація портфеля культурно-пізнавальних туристичних маршрутів ТА «Ніка Тур Вояж»

У сучасних умовах культурно-пізнавальний туризм в Україні має як значні виклики, так і вагомі перспективи для подальшого розвитку. Однією з головних тенденцій, що визначає майбутнє цієї галузі, є трансформація попиту під впливом суспільно-політичної ситуації, технологічного прогресу та глобальних змін у стилі споживання туристичних послуг [33].

Україна володіє унікальним культурно-історичним потенціалом, що закладено в тисячах об'єктів національного та місцевого значення. Попри те, що значна частина культурної спадщини зазнала втрат унаслідок повномасштабної російсько-української війни, у державі зберігаються потужні передумови для відновлення і розвитку культурно-пізнавального туризму [20; 16].

Серед перспективних напрямів особливу роль відіграє мілітаризований туризм, який формується навколо об'єктів, пов'язаних із сучасною війною, та викликає інтерес як у внутрішніх, так і в міжнародних туристів. Йдеться, зокрема, про воєнний, темний, ностальгійний і волонтерський туризм, які стають не лише туристичною послугою, а й засобом збереження національної пам'яті та формування ідентичності нації [33].

У післяпандемічний та воєнний періоди популярності набувають нові travel-тренди, що добре інтегруються в сферу культурно-пізнавального туризму. Так, все більш затребуваними стають урбан-туризм, стейкейшн (відпочинок поблизу дому), воркейшн (подорожі з поєднанням роботи), роуд-тріпи та

караванінг. Їхня привабливість полягає у гнучкості, мобільності та зниженні ризиків, що є особливо актуальним в умовах небезпеки або обмеженої мобільності населення [24].

Окремої уваги заслуговує впровадження руху Slow Cities – формату розвитку туризму в малих містах з унікальною історико-культурною ідентичністю. Цей рух пропонує туристам глибше занурення в місцеву традиційну культуру та сповільнення темпу подорожі, що особливо цінується серед сучасних туристів, які прагнуть автентичного досвіду.

У контексті загального ослаблення туристичної інфраструктури через війну важливу роль відіграє креативізація культурно-пізнавального туризму. Йдеться про перехід до нестандартних форматів відпочинку: гібридні простори, як-от кав'ярні-галереї, театри-книгарні, локальні арт-простори, що поєднують функції дозвілля, пізнання та відпочинку. Ці формати дозволяють туристам отримувати яскраві емоції навіть під час коротких подорожей [33].

Ще одним чинником розвитку є активне впровадження цифрових технологій у промоцію туристичних дестинацій: використання соціальних мереж, чат-ботів, мобільних додатків, QR-кодів та цифрових мап значно розширює аудиторію та підвищує інтерес до культурно-пізнавального продукту, особливо серед молоді.

Таким чином, незважаючи на труднощі, культурно-пізнавальний туризм в Україні демонструє потенціал для зростання. Його майбутнє безпосередньо пов'язане з адаптацією до сучасних трендів, збереженням та осмисленням культурної спадщини, інтеграцією інновацій та створенням привабливого і безпечного туристичного середовища як для українців, так і для іноземних гостей.

Окрім розробки оригінальних культурних турів, перспективним напрямком діяльності ТА «Ніка Тур Вояж» може стати розробка серії фірмових маршрутів під брендом «Ніка – Культурна Україна». Ця концепція передбачає створення впізнаваного туристичного продукту, який поєднує пізнавальну, інтерактивну та освітню складові. Особливу увагу слід приділити розробці

туристичних пакетів для шкіл, коледжів та університетів, що включають екскурсії, квести, майстер-класи та тематичні лекції для молоді аудиторії. Такий підхід дозволить агентству не лише закріпитися в сегменті культурно-пізнавальних турів, а й взяти на себе роль популяризації національної культурної спадщини.

Сьогодні молодь виявляє дедалі більший інтерес до неформальних форматів навчання, а інтерактивні культурні тури пропонують привабливий спосіб поєднання знань та дозвілля. Тому тури з театральними екскурсіями, ремісничими майстер-класами чи гастрономічними блоками стають популярними не лише серед школярів та студентів, а й серед вчителів, керівників груп та батьків. Водночас така концепція сприяє реалізації державних стратегій популяризації культурної спадщини та патріотичного виховання.

Крім того, проєкт «Ніка – Культурна Україна» може сприяти поступовому залученню регіональних партнерів – музеїв, фольклорних колективів та творчих центрів – що сприяє розвитку горизонтальних зв'язків між громадами та бізнесом. Це дозволяє агентству не лише зменшити витрати на організацію програм, а й активно формувати культурну та туристичну екосистему в регіоні.

Ключові елементи концепції та очікувані ефекти від її реалізації представлені в табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Основні елементи концепції «Ніка – Культурна Україна» та очікувані результати

№	Компонент програми	Зміст заходу	Очікуваний ефект
1	Освітні квести	Історичні, етнографічні, архітектурні маршрути з елементами гри	Залучення молоді, поєднання навчання й туризму
2	Майстер-класи	Гончарство, вишивка, писанкарство, різьба по дереву	Збереження нематеріальної спадщини, інтерактив
3	Театралізовані екскурсії	Участь у відтворенні сценок з історії міста, з костюмованим супроводом	Емоційне занурення, підвищення культурної цінності туру
4	Гастрономічна	Дегустації локальних страв,	Збагачення вражень,

	складова	демонстрація їх приготування	підвищення комерційної привабливості
5	Турпакети для навчальних закладів	Розробка продуктів для шкіл, коледжів, університетів	Створення стабільного освітнього сегменту клієнтів

Впровадження фірмової серії маршрутів дозволяє агентству не лише розширити клієнтську базу та регіон подорожей, але й зарекомендувати себе як постачальника, орієнтованого на цінність культурної освіти та змістовного дозвілля. Такий підхід є не лише економічно доцільним, але й соціально значущим у контексті реалізації національної ідентичності та культурного відновлення.

Враховуючи результати аналізу діяльності туристичної агенції «Ніка Тур Вояж» та сучасні виклики на туристичному ринку, особливо в умовах повномасштабної війни, рекомендується впровадити комплекс стратегічних заходів. Вони спрямовані не лише на підвищення якості туристичних послуг, але й на підвищення конкурентоспроможності, соціальної орієнтації та адаптивності туристичної агенції.

Особливу увагу слід приділити розробці турів з місцевим колоритом, що поєднують гастрономію, народні традиції, історичні місця та підтримку регіональних виробників. Це дає змогу задовольнити попит на «повільний» туризм – менш інтенсивний за темпом, але глибший за враженнями та сприйняттям культурного простору. Такий підхід сприяє збереженню нематеріальної спадщини регіонів, активізує економіку сіл та поселень, дає туристам відчуття зв'язку з автентичними звичаями.

Крім того, доцільно продовжити цифрову трансформацію сервісу, зокрема, шляхом розробки мобільного додатку, який дозволяє туристам зручно вибирати маршрути, отримувати сповіщення про тури, ділитися відгуками та спілкуватися з туристичною агенцією цілодобово. У таблиці 3.1 наведено приклади таких ініціатив, які могли б суттєво підвищити якість та різноманітність туристичних продуктів ТА «Ніка Тур Вояж».

3.2 Пропозиції до формування культурно-пізнавального маршруту «Шляхами замків і легенд Волині та Поділля» ТА «Ніка Тур Вояж»

Впровадження культурно-пізнавального туристичного маршруту «Шляхами замків і легенд Волині та Поділля» в ТА «Ніка Тур Вояж» обумовлена зростанням інтересу до автентичних історико-культурних об'єктів, збереженням національної ідентичності та популяризацією внутрішнього туризму як чинника сталого регіонального розвитку. Волинь і Поділля – регіони з високою концентрацією архітектурної спадщини, історичних міст, сакральних споруд і легенд, які можуть формувати унікальні емоційно-когнітивні враження для туристів. На тлі глобалізації та уніфікації турпродуктів, зростає потреба в туризмі, який пропонує змістовне пізнання, а не лише розваги.

Культурно-пізнавальні тури забезпечують не лише духовне збагачення туристів, а й стимулюють розвиток місцевих громад, мікробізнесу, ремесел, гастрономії та інфраструктури. Маршрут «Шляхами замків і легенд Волині та Поділля» має потенціал стати сталим інструментом залучення туристичних потоків у маловідомі, але історично значущі локації, як-от Самчики, Старокостянтинів, Клевань тощо.

Економічна доцільність реалізації маршруту ґрунтується на мультиплікаційному ефекті від туристичної діяльності: збільшення кількості відвідувачів сприяє приросту доходів у сфері розміщення, харчування, транспорту, сувенірного виробництва, а також створенню нових робочих місць. Додатково, залучення грантових коштів, партнерських програм та інвестицій у сферу культурного туризму дозволяє зменшити навантаження на місцеві бюджети та одночасно стимулювати відновлення об'єктів культурної спадщини.

Отже, маршрут «Шляхами замків і легенд Волині та Поділля» є актуальним як з точки зору формування конкурентоспроможного туристичного

продукту, так і з позицій соціально-економічної вигоди для регіонів реалізації. Запропоновані заходи дозволять туристичній агенції «Ніка Тур Вояж» не лише розширити спектр послуг та клієнтську базу, а й утвердитися як провідний регіональний бренд, що поєднує культурну місію з економічною ефективністю (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Характеристика нового авторського туру «Шляхами замків і легенд Волині та Поділля»

Критерії	Опис туру
Вид туризму	культурно-пізнавальний туризм
Класифікація туризму: - за цілями	освітній, рекреаційно-пізнавальний
- за формою участі	колективний (організована туристична група)
- за віком	молодіжний та дорослий (18–60 років)
- за протяжністю	2 дні
- за використанням транспортних засобів	туризм з використанням автобусів або мінівенів для комфортного переміщення групи між локаціями, які розташовані на великій відстані одна від одної.
Кількість осіб в групі	15-20 осіб
Кількість турів в місяць	2 тури на місяць
Туристичні ресурси	<ul style="list-style-type: none"> – м. Старокостянтинів: замок князів Острозьких. – с. Самчики: Самчиківський палацово-парковий ансамбль (XIX ст.), старовинний парк. – м. Луцьк: Замок Любарта, кафедральний костел Св. Петра і Павла. – с. Клевань: Тунель кохання, руїни Клеванського замку, Благовіщенська церква

Джерело: запропоновано автором

Короткий опис туру

Це груповий тур, який розрахований на 15-20 чоловік. Кількість днів в турі складає 2 дні і 1 ніч в готелі.

Вид туризму: культурно-пізнавальний

Сезонність: весна, літо, осінь

Категорія та вік споживачів: молоді люди 18-55 років, сім'ї з дітьми

Маршрут туру: Хмельницький – Старокостянтинів – Самчики – Луцьк – Клевань – Хмельницький.

Перелік послуг: транспорт, розміщення, харчування, екскурсії, що проводяться гідом.

Транспорт: мікроавтобус Mercedes Sprinter.

Розміщення: двомісні номери.

Система харчування: напівпансіон: сніданок входить у вартість готелю, обід. Виїзд: 2 рази в місяць, час 7:00, м. Хмельницький, автовокзал №1. Карту маршруту наведено на рис. 3.1. та табл. 3.3.

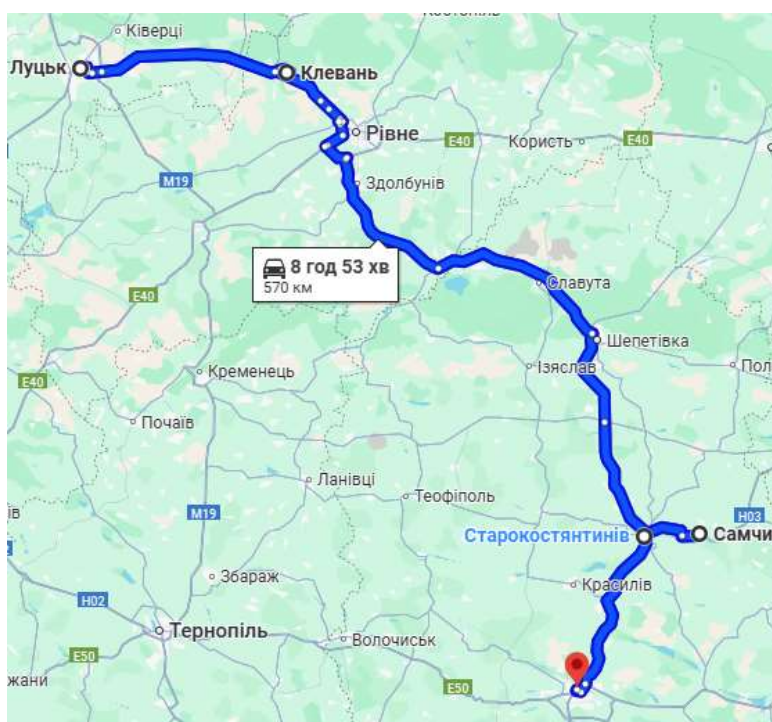

Рисунок 3.1 – Візуалізація маршруту

Джерело: побудовано автором

Таблиця 3.3 – Хронометраж маршруту

Пункти	Відстань	Перевезення	Час перебування в дорозі
Хмельницький – Старокостянтинів	48 км	мікроавтобус Mercedes Sprinter	50 хв
Старокостянтинів - Самчики	17 км	мікроавтобус Mercedes Sprinter	20 хв
Самчики - Луцьк	237 км	мікроавтобус Mercedes Sprinter	3 год 40 хв
Луцьк - Клевань	52 км	мікроавтобус Mercedes Sprinter	1 год

Клевань - Хмельницький	220 км	мікроавтобус Mercedes Sprinter	3 год 50 хв
Всього кілометрів	574 км		9 год 40 хв

Програма перебування:

1 день:

7:30: Зустріч з групою на хмельницькому автовокзалі №1, знайомство з групою, проведення інструктажу

8:00: Виїзд в Старокостянтинів

9:00: Приїзд в Старокостянтинів, екскурсія замком князів Острозьких (огляд оборонної башти, замкової церкви Пресвятої Трійці, в'їзної брами та залишків мурів, відвідання етнографічного залу з експозицією побутових предметів та портретною галереєю роду Острозьких)

11:00: Екскурсія історико-краєзнавчим музеєм (ознайомлення з експозиціями, що охоплюють періоди від епохи первісного ладу до сучасності, включаючи розділи про Київську Русь, Болохівське князівство та події XX століття)

12:30: Участь у майстер класі з приготування автентичних подільських страв, дегустація приготованих страв і обід

14:00: Переїзд в Самчики

14:30: Приїзд в Самчики, екскурсія маєтком Чечеля

15:30: Дегустація місцевих трав'яних чаїв та меду від місцевих пасічників

16:30: Переїзд в Луцьк

20:30: Приїзд в Луцьк, пізнє заселення в готель «Україна» Луцьк

Вечеря, вільний час

Ночівля

2 день:

9:00: Сніданок в готелі

10:00: Виселення з готелю, оглядова екскурсія Луцьком (відвідування замку Любарта — однієї з найдавніших та найкраще збережених фортець України, прогулянка вулицею Лесі Українки до Будинку з химерами —

унікальної кам'яниці із химерними скульптурами). Авторська квест-екскурсія як форма активного культурного туризму: реалізація на прикладі міста Луцька.

12:30: Переїзд в Клевань

13:30: Приїзд в Клевань, екскурсія тунелем кохання

14:30: Обід в ресторані з традиційною українською кухнею «Діамант»

15:30: Виїзд назад в Хмельницький

20:30: Приїзд в Хмельницький

Підбиття підсумків, кінець туру

Таблиця 3.4 - Розрахунок вартості туристичного маршруту

Стаття витрат	Вартість на 1 особу, грн	Опис
1. Транспорт (оренда автобуса + паливо)	600	574 км маршруту, вартість ділиться на 15 осіб
2. Харчування (2 дні, 2 обіди + сніданок)	400	Комплексне харчування у закладах по маршруту
3. Проживання (1 ніч)	500	Готель/хостел у Луцьку або поблизу
4. Вхідні квитки в музеї та замки	250	Замок Любарта, Самчики, Старокостянтинівський замок, інші
5. Екскурсійне обслуговування	200	Послуги місцевих гідів у Луцьку, Клевані, Самчиках
6. Страхування	100	Медичне страхування на період туру
7. Адміністративні витрати, організація	150	Супровід групи, бронювання, координація
8. Резервний фонд (непередбачені витрати)	100	Покриття непередбачених витрат
Разом витрати	2300	-
Плановий прибуток (20 %)	460	
Вартість туру	2760	-

Культурно-пізнавальний маршрут «Шляхами замків і легенд Волині та Поділля», розроблений ТА «Ніка Тур Вояж», є перспективним та збалансованим туристичним продуктом, який успішно поєднує історичну спадщину, природні пам'ятки та сучасні туристичні тренди. Даний маршрут має всі шанси стати візитівкою регіонального туризму, залучаючи як українських, так і іноземних туристів. Для ТА «Ніка Тур Вояж» це можливість закріпитися на ринку як

провідного оператора історико-культурних турів та отримати стабільний прибуток завдяки продуманій організації та цікавій програмі. Маршрут «Шляхами замків і легенд Волині та Поділля» має значні перспективи розвитку, оскільки поєднує унікальні історичні пам'ятки з сучасними туристичними трендами. В майбутньому можливе розширення географії маршруту за рахунок включення менш відомих, але цікавих об'єктів, таких як Підгорецький замок або Острозька академія. Сезонні тематичні тури, наприклад, весняні квести чи осінні фестивалі, дозволять залучати більше туристів протягом усього року. Співпраця з місцевими майстрами та виробниками сувенірів створить додаткові можливості для розвитку регіональної економіки. Впровадження інноваційних форматів, як віртуальні екскурсії чи мобільний додаток з аудіогідами, значно підвищить конкурентоспроможність маршруту на ринку культурно-пізнавального туризму.

3.3 Авторська квест-екскурсія як форма активного культурного туризму: реалізація на прикладі міста Луцька

Квест-екскурсія для груп туристів (від 2 до 20 осіб)

Тривалість: 2,5–3 години

Маршрут: Старе місто Луцька, замок Любарта, будинок Косачів, монастирські підземелля, вузькі середньовічні вулички

Ціль квесту:

Розкрити таємницю старого Луцька – віднайти умовну "корону Любарта", яку колись втрачено під час облоги міста. Для цього учасникам потрібно пройти серію випробувань, розгадати загадки й знайти ключі до скрині з головним трофеєм.

Структура квесту

1. Початок – Збір біля вежі Чарторийських

Вступ гіда-актора в образі середньовічного гінця або міського охоронця

Учасникам вручається мапа-квест і перша загадка

Розподіл на команди (за бажанням)

2. Зупинка 1 – Замок Любарта

Завдання: зібрати герб Луцька з фрагментів, схованих у замку

Місцеві легенди: про підземні ходи, невидиму охорону замку

3. Зупинка 2 – Будинок Косачів

Завдання: дешифрувати послання Лесі Українки (зашифроване віршем)

Додатковий бонус: знайти квітку, яку символічно залишають як шану

4. Зупинка 3 – Кафедральний костел Святих Апостолів Петра і Павла

Завдання: знайти "ключ віри" у підземеллях (міститься в скрині, яку можна відкрити лише після правильної відповіді на загадку)

5. Зупинка 4 – Вул. Кривий Вал / Площа Ринок

Місія: виконати «таємне завдання городян» — обмінятися паролем з «містянами» (актор або місцевий партнер-волонтер)

Секрет: тут видають підказку для фінального виклику

6. Фінал – Тайник у внутрішньому дворі Луцької вежі

Головна скриня з «короною Любарта» (може бути сувенір, грамота переможця або солодкий подарунок)

Фото на пам'ять, вручення символічних дипломів «Знавця таємниць Луцька»

Формат і можливості

Мова: українська, польська, англійська (на вибір)

Цільова аудиторія: студентська молодь, родини з дітьми, корпоративні групи

Сувеніри: мапа-ребус, пам'ятна монета, значок або лист-легенда

Таким чином, ефективний розвиток культурно-пізнавального туризму потребує впровадження інноваційних підходів до формування турпродукту, активного використання потенціалу локальних ресурсів та орієнтації на якісне туристичне враження. На підставі проведеного аналізу було запропоновано

низку конкретних заходів, які доцільно реалізувати в діяльності ТА «Ніка Тур Вояж» з метою вдосконалення наявних послуг. Ці заходи систематизовано в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5 – Рекомендовані заходи щодо удосконалення туристичних послуг ТА «Ніка Тур Вояж»

№ з/п	Назва заходу	Зміст заходу	Очікуваний результат
1	Формування та оптимізація портфеля культурно-пізнавальних туристичних маршрутів ТА «Ніка Тур Вояж»	Проведення ревізії чинних маршрутів, розробка нових турів з акцентом на культурну спадщину та тематичні події	Розширення цільової аудиторії, зростання конкурентоспроможності на внутрішньому туристичному ринку
2	Пропозиції до формування культурно-пізнавального маршруту «Шляхами замків і легенд Волині та Поділля» ТА «Ніка Тур Вояж»	Інтеграція найцікавіших історичних та природних об'єктів у формат дводенного туру з елементами квесту та дегустацією місцевих страв	Популяризація регіонального туризму, створення бренду маршруту, зростання прибутку компанії
3	Авторська квест-екскурсія як форма активного культурного туризму: реалізація на прикладі міста Луцька	Розробка інтерактивної гри з легендами, історичними персонажами та завданнями для туристичних груп	Підвищення залученості клієнтів, інноваційність продукту, зростання кількості повторних звернень

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі було розглянуто питання сучасного стану та можливостей розвитку культурно-пізнавального туризму в Україні на прикладі туристичної агенції «НІКА-ТУР-ВОЯЖ». Встановлено, що культурно-пізнавальний туризм є одним із пріоритетних напрямів у внутрішньому туризмі, який активно розвивається в умовах зростаючого інтересу до національної спадщини, регіональних традицій і нових туристичних форматів.

У першому розділі було досліджено теоретичні аспекти культурно-пізнавального туризму: надано визначення поняття, охарактеризовано його види, особливості, цінність для суспільства та значення для збереження національної ідентичності. Окрему увагу приділено об'єктам культурно-пізнавального туризму в Україні, а також найбільш популярним туристичним DESTINATIONAM з погляду культурної значущості.

У другому розділі здійснено аналіз діяльності туристичної агенції «НІКА-ТУР-ВОЯЖ». Було охарактеризовано зовнішнє і внутрішнє середовище функціонування агенції, проведено SWOT-аналіз, досліджено ключові організаційно-економічні показники, виявлено основні фактори успіху. Окрема увага приділена продуктовому портфелю культурно-пізнавальних турів, які реалізує агенція. Установлено, що «НІКА-ТУР-ВОЯЖ» ефективно працює у ніші авторських маршрутів, активно впроваджує цифрові рішення та орієнтована на якісний туристичний сервіс.

У третьому розділі окреслено перспективні напрямки розвитку культурно-пізнавального туризму та запропоновано конкретні заходи з оптимізації туристичних продуктів. Представлено авторський культурно-пізнавальний маршрут «Шляхами замків і легенд Волині та Поділля», а також розроблено ідею квест-екскурсії в місті Луцьк. Ці продукти мають значний потенціал для

залучення нових туристів, підвищення лояльності клієнтів і зміцнення конкурентних позицій агенції.

Загалом результати дослідження засвідчили, що розвиток культурно-пізнавального туризму в умовах сучасної України потребує комплексного підходу, який включає: модернізацію туристичних маршрутів, активну співпрацю з локальними громадами, використання цифрових каналів комунікації та впровадження інноваційних форм подачі інформації. Отримані результати можуть бути використані на практиці туристичними підприємствами, а також у подальших наукових дослідженнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Barbier B. Wybrane aspekty turystyki kulturowej Francuzów. *Turyzm*. 2005. Nr 15/1-2, ss 95-120. (дата звернення: 5.05.2025).
2. Dreyer A. Der Markt für Kulturtourismus. *Kulturtourismus*. Oldenbourg: München. Wien, 2000. (дата звернення: 15.05.2025).
3. Host Community in Tourism: Importance and Role // *Tourism Notes*. URL: <https://tourismnotes.com/host-community/>. (дата звернення: 15.05.2025).
4. Host Community in Tourism: Importance and Role // *Tourism Notes*. URL: <https://tourismnotes.com/host-community/>. (дата звернення: 7.05.2025).
5. ICOMOS international cultural tourism committee. URL: <https://www.icomosictc.org/>. (дата звернення: 18.05.2025).
6. Kowalczyk A. Współczesna turystyka kulturowa – między tradycją a nowoczesnością. *Turystyka Kulturowa (spojrzenie geograficzne)*. Warszawa: Uniwersytet Warszawski, 2008. (дата звернення: 19.05.2025).
7. Lickorish L. *An introduction to tourism*. Butterworth Heinemann, 2007. 244 p. (дата звернення: 17.05.2025).
8. Marciszewska B. Społeczno-ekonomiczne uwarunkowania rozwoju turystyki kulturowej w Polsce. *Problemy Turystyki i Hotelarstwa*. 2002. No. 3, pp. 5–9. (дата звернення: 14.05.2025).
9. Marczak M. *Rodzaje turystyki. Podstawy turystyki*. Koszalin: Politechnika Koszalińska, 2000. (дата звернення: 21.05.2025).
10. Richards G. *Rethinking Cultural Tourism*. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2021. URL: <https://shortlink.uk/ANFL>. (дата звернення: 22.05.2025).
11. *Travel History: The Origins and Development of Tourism* // *Tourism Notes*. URL: <https://tourismnotes.com/travel-history/>. (дата звернення: 13.05.2025).

12. UN Tourism. The World Tourism Organization. URL: <https://www.unwto.org/>. (дата звернення: 9.05.2025).

13. What Is Cultural Tourism and Why It's Important // Worldpackers. URL: <https://www.worldpackers.com/articles/cultural-tourism>. (дата звернення: 8.05.2025).

14. Бізнес-каталог м. Хмельницький. URL: <https://khmelnitskiy.info/nikatourvoyage>. (дата звернення: 19.05.2025).

15. Бондаренко М. П. Туристичний сектор економіки України: реалії та перспективи. Економіка і прогнозування. 2011. № 1. С. 104–119. (дата звернення: 27.05.2025).

16. Бордун О., Шевчук В., Монастирський В., Лучка О. Втрати та напрями порятунку туристичного бізнесу України в умовах війни. Вісник Львівського університету. Серія економічна. 2022. Випуск 62. С. 178–196. URL: https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/02/Bordun-Visnuk_Univer_Economics-stattya-22.pdf. (дата звернення: 19.05.2025).

17. Всеукраїнський конкурс «7 чудес України». URL: <https://7chudes.in.ua>. (дата звернення: 20.05.2025).

18. Грачова О., Маркова Ю., Мішина Л., Мішуніна Ю. Організація туристичного бізнесу: технологія створення турпродукту. Київ: Дашков і Ко, 2008. 276 с. (дата звернення: 19.05.2025).

19. ДАРТ розширив карту туристичних магнітів. Державне агентство розвитку туризму України. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/dart-rozshiriv-kartu-turistichnih-magnitiv>. (дата звернення: 19.05.2025).

20. Зруйнована культурна спадщина України. Міністерство культури та інформаційної політики України. URL: culturecrimes.mkip.gov.ua. (дата звернення: 21.05.2025).

21. Класифікація туризму. URL: <http://um.co.ua/4/4-12/4-122206.html>. (дата звернення: 22.05.2025).

22. Культурний туризм як важливий чинник соціально-економічного розвитку регіонів України. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/bozhko.htm. (дата звернення: 25.05.2025).

23. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг: навч. посіб. Київ: Альтерпрес, 2006. 436 с. (дата звернення: 25.05.2025).

24. Мельник М. С. Управління розвитком культурно-пізнавального туризму в Львівській області. URL: <https://nauka-online.com/wp-content/uploads/2019/12/Melnik/>. (дата звернення: 19.05.2025).

25. Міністерство культури та інформаційної політики України. <https://mkp.gov.ua>. (дата звернення: 20.05.2025).

26. Міщеряков С. Р. Удосконалення технології і організація культурно-пізнавальних турив. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5eae261-1f5e-4eb9-9aaf-b2b61112f107/content>. (дата звернення: 19.05.2025).

27. Національний заповідник «Гетьманська столиця». URL: <https://baturin-capital.gov.ua>. (дата звернення: 25.05.2025).

28. Одеський національний історико-археологічний музей. URL: <https://archeolog.odessa.ua>. (дата звернення: 26.05.2025).

29. Основи Пізнавального туризму. URL: https://learn.ztu.edu.ua/pluginfile.php/209671/mod_resource/content/1/%D0%9F%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC.docx/. (дата звернення: 7.05.2025).

30. Офіційний сайт туристичної агенції «Ніка Тур Вояж». URL: <http://nika-tour.net.ua/uk/home/>. (дата звернення: 30.05.2025).

31. Офіційний туристичний портал Львова. URL: <https://lviv.travel>. (дата звернення: 22.05.2025).

32. Полтавський краєзнавчий музей. URL: <https://pkm.poltava.ua>. (дата звернення: 26.05.2025).

33. Снігур К. В. Культурно-пізнавальний туризм в Україні: сучасний стан ресурсної бази та перспективи розвитку // *Вісник ДонНУЕТ*. 2023. №79(2). С. 32–. (дата звернення: 1.06.2025).

34. Тур «Волинь: Terra Incognita» // Туристична агенція «Ніка Тур Вояж». URL: <http://nika-tour.net.ua/uk/tour/волинь-terra-incognita/http://nika-tour.net.ua/uk/home/>. (дата звернення: 22.05.2025).

35. Туризм у Закарпатті. URL: <https://zakarpattya.net.ua>. (дата звернення: 22.05.2025).

36. Туристичний портал Переяслава. URL: <https://perejaslav.org.ua>. (дата звернення: 22.05.2025).

37. Чернігівщина туристична. URL: <https://chernihivregion.travel>. (дата звернення: 22.05.2025).

38. Шандор Ф. Ф., Кляп М. П. Сучасні різновиди туризму: навч. посіб. Київ: Знання, 2013. 334 с. (дата звернення: 31.05.2025).

39. ЮНЕСКО. World Heritage List – Ukraine. URL: <https://whc.unesco.org/en/statesparties/ua>. (дата звернення: 24.05.2025).

ДОДАТКИ

Додаток А:

ТУРИСТИЧНІ МАГНІТИ УКРАЇНИ

ДАРТ

